

ХИРОПРАКТИКАТА КАТО СИСТЕМА ОТ МАНУАЛНИ ТЕХНИКИ

Яни Шивачев¹, Атанас Димитров²

¹УС „Кинезитерапия“ и Университетски център по източна медицина,
Медицински университет – Варна

²Факултет по медицина, Медицински университет – Варна

CHIROPRACTIC AS A SYSTEM OF MANUAL TECHNIQUES

Yani Shivachev¹, Atanas Dimitrov²

¹Training sector „Kinesitherapy“ and University Center for Eastern Medicine,
Medical University of Varna

²Faculty of medicine, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Историческият преглед на зараждането и развитието на хиропрактиката разкрива нейните древни корени. Хиропрактиците, съгласно знанията и компетенциите си като невромускулни специалисти, се фокусират предимно върху мускулната и ставната болка. През годините се натрупват доказателства в подкрепа на ефективността на хиропрактичните техники при патологията на гръбначния стълб. Най-често техниките се използват при състояния, свързани с нарушената „ставна игра“ на преилените и с болката в гръбначния стълб, съпроводени със световъртеж и главоболие.

Целта на статията е да изследваме хиропрактиката като система от мануални техники.

Материал и методи: Документално-съдържателен анализ на библиографските описания и релевантните статии относно историческото развитие, концепции и теории, същност, разпространение и приложение на хиропрактиката.

Резултати: Хиропрактиката е утвърдена като обучение и практика в много страни по света. В България все още няма лицензирано обучение и практикуване на хиропрактика. В български условия най-близкият термин отговарящ на понятието „хиропрактика“ е мануалната терапия, която се изпълнява от лекар.

Заключение: Прегледът на литературните източници разкрива възможностите на хиропрактичните техники при мускулно-скелетни дисфункции на гръбначния стълб с цел преодоляване на мускулно-ставния блокаж и промяна в качеството на живот. Хиропрактиката е утвърдена професия в много страни по света

ABSTRACT

A historical review of the birth and development of chiropractic reveals its ancient roots. Chiropractors, in accordance with their knowledge and competence as neuromuscular specialists, focus primarily on muscle and joint pain. Over the years, evidence has been accumulating to support the effectiveness of chiropractic techniques in the pathology of the spine. The techniques are most commonly used in conditions linked to impaired „joint play“ of the vertebrae and pain in the spine, accompanied by dizziness and headache.

The aim of the article is to explore chiropractic as a system of manual techniques.

Material and Methods: documentary content analysis of bibliographic descriptions and relevant articles about historical development, concepts and theories, essence, distribution and application of chiropractic.

Results: chiropractic is established as training and practice in many countries around the world. There is still no licensed training and practice of chiropractic in Bulgaria. In Bulgarian conditions, the closest term corresponding to the concept of chiropractic is manual therapy performed by a doctor.

Conclusion: a review of the literature reveals the possibilities of chiropractic techniques in musculoskeletal dysfunction of the spine in order to overcome musculoskeletal blockage and change in quality of life. Chiropractic is an established profession in many countries around the world - USA, Canada, Russia and Germany, but in Bulgaria there is no legislative framework for regulating the profession of chiropractor, as well as training in higher medical institutions. In Bulgarian conditions the chiropractic manipulative techniques are performed by doctors in the specialties

- САЩ, Канада, Русия и Германия, но у нас няма законодателна рамка за регулиране на професията „хиропрактик“, както и обучение във висшите медицински училища. В български условия хиροпрактичните манипулативни техники се извършват от лекарите от специалностите „Физициална и рехабилитационна медицина, „Ортопедия“, „Ревматология“ и „Неврология“.

Ключови думи: хиροпрактика, нервно-мускулни дисфункции, сублуксации

Physical and Rehabilitation Medicine, Orthopedics, Rheumatology and Neurology.

Keywords: *chiropractice, neuromuscular dysfunctions, subluxations*

ВЪВЕДЕНИЕ

Световната здравна организация определя хиропрактиката (ХП) като част от комплементарната медицина, която участва в диагностицирането, лечението и превенцията на невромускулните дисфункции и ефектите от тези нарушения върху общото здраве. Концепцията за използването на хиропрактични мануални техники за гръбначен стълб с терапевтична цел датира от хилядолетия. За хиропрактика се е говорило още по времето на Хипократ (370 г. пр. н. е.), който описва манипулирането на гръбначния стълб в труда си „Corpus Hippocrateum“ (3, 16).

Въпреки че от векове хиропрактичната манипулация е част от ортопедичната медицинска практика, повечето немедицински специалисти през XIX век се определят като „кокалонаместващи“ и са придобили уменията си предимно от чиракуване и наблюдение (12). По-късно канадският лечител Даниел Дейвид Палмър (1845-1913) създава манипулативния метод „наместване“, с което се поставя началото на хиропрактиката. Той е първият хиропрактик, който, извършвайки манипулация на гръбначен стълб, успява да въздейства и върху несвързани на пръв поглед с прешлените проблеми, а именно - подобрява слуха на един глух санитар (6,17). През следващите десетилетия хиропрактиката се разпространява по цял свят и намира широко приложение при редица заболявания на мускулно-скелетния и капсуло-лигаментарния апарат.

ЦЕЛ И МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изследването се проведе през периода – януари-февруари 2021 г., като неговата цел бе да се изследва хиропрактиката като система от мануални техники.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Документално-съдържателен анализ на библиографските описания и релевантните статии относно историческото развитие, концепции и теории, разпространение и приложение на хиропрактиката.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Съвременните корени на ХП произлизат от САЩ, където теоретично и практически са се обучавали основно лекарите, а в началото на XX век (за по-малко от 10 години) се разпространява и по целия свят. ХП използва различни манипулативни техники, най-често насочени към мекотъкани и ставни увреждания на гръбначния стълб (19). Хиροпрактиците прилагат мануални техники за коригиране на мускулно-ставни дисфункции на гръбначния стълб, които могат да се прилагат с различна скорост, амплитуда, продължителност и честота, анатомично разположение, избор на лост (къс или дълъг) и посока на силата. В практиката за обекта на въздействие на ХП се налага терминът „сублуксация“, който включва в себе си комплекс от структурни, функционални или патологични ставни промени, компрометиращи работата на периферната и централната нервна система, вътрешните органи и холистичното здраве (8,14,15). Главната теория, на която се основават хиропрактиците, се базира на това, че неврологичната дисфункция, породена от притискането на коренче на нерв на ниво гръбначен мозък, е най-честата причина за заболявания. Използването на мануалната техника „наместване“, води до редица положителни физиологични ефекти – увеличава се обемът на движение, фасетната подвижност, намалява се болковата симптоматика, увеличава се мускулната сила. Освен това техниката предизвиква нормално алиниране на ставните компоненти, с което се подобрява цялостното качество на живот (9). С напредване на годините теорията и практиката търпят еволюция, като се поя-

вяват и нови твърдения, които обясняват нарушенията на гръбначния стълб от биомеханична гледна точка. Те се свързват с интервертебрална хипомобилност или хипермобилност, интервертебрална дискинезия и др. (10).

Освен манипулациите на гръбначния стълб хиропрактиците имат компетенцията да ползват и друг набор от мекотъканни техники, да предписват терапевтични упражнения, както и да дават препоръки относно храненето (18). Най-честата използвана техника е гръбначната манипулация, която се изпълнява с висока скорост и ниска амплитуда в засегнатия двигателен сегмент. Могат да се прилагат както в остър, така и в хроничен период при различни оплаквания и в трите отдела на гръбначния стълб (11). Търси се „ефектът на изпукването“, което по своята същност е отстраняване на блокажа и има за резултат намаляване на болката и подобряване движението на гръбначния сегмент. Хиропрактиците използват и мобилизационни техники, които се прилагат бавно, както на гръбначния стълб, така и на периферните стави (4). Горепосочените техники се утвърждават в практиката с термина „мануална медицина“, която има значителна роля в диагностицирането, лечението и профилактиката на заболяванията на опорно-двигателния апарат. Съвременната мануална медицина включва система от мануални техники, целящи възстановяване на функцията и намаляване на болката. (1) С оглед на това хиропрактиката също заема част от мануалната медицина, която използва широк набор от манипулативни средства, които са:

- мануални манипулации на гръбначен стълб;
- мануални мобилизации на периферни стави;
- мускулно-инхибиращи техники;
- физикални фактори;
- масажни техники;
- препоръки свързани с начина на живот (7).

Днес хиропрактиката е лицензирана и регулирана професия в много страни, където се практикува съгласно националното законодателство (5, 13). В България не откриваме правно регулиране на хиропрактиката като професия и специалност. Хиропрактиката не е вписана в медицинския стандарт на лекарите от специалността „Физикална и рехабилитационна медицина“. В регионалните регистри на Регионалните здравни инспекции не откриваме лица, които да са регистрирани като „хиропрактици“ по Наредба №7/01.03.2005 г., което означава, че хиропрак-

тиката у нас не е правно регулирана както в конвенционалната, така и в неконвенционалната медицина (2).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Хиропрактиката е утвърдена професия в много страни по света - САЩ, Канада, Русия и Германия, но у нас няма законодателна рамка за регулиране на професията „хиропрактик“, както и обучение във висшите медицински училища. В български условия хиропрактичните манипулативни техники се извършват от лекарите от специалностите „Физикална и рехабилитационна медицина“, „Ортопедия“, „Ревматология“ и „Неврология“. Вероятно това е най-правилното законово решение към сегашната ситуация на здравната система у нас предвид необходимостта от сигурност за здравето и живота пациентите, поради което манипулативните техники продължават да са в компетенциите на специалистите с висше медицинско образование, последващо сертифицирани в курсове в системата на следдипломното обучение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Тодоров ИТ. Възможности на някои физикални фактори за повлияване на функционалните нарушения в сакроилиачната става. Автореферат. Варна. 2011.
2. Наредба №7/01.03.2005 г. за изискванията към дейността на лицата, които упражняват неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве.
3. Anderson R. Spinal manipulation before chiropractic. In: Haldeman S, ed. Principles and Practice of Chiropractic. Norwalk, CT: Appleton & Lange. 1992:3-14.
4. Bryans R, Decina P, Descarreaux M, Duranleaud M, Marcoux H, Potter B et al. Journal of manipulative and physiological therapeutics. 2014; 37(1):42-63.
5. Chapman-Smith D. The chiropractic profession. West Des Moines, IA: NCMIC Group; 2000.
6. DeVocht JW. History and overview of theories and methods of chiropractic. Clinical orthopaedics and related research. 2006; 444:243-249.
7. Ernst E. Chiropractic: A Critical Evaluation. Journal of Pain and Symptom Management. 2008; 35(5):544-562.
8. Haldeman S. Principles and practice of chiropractic. 3th ed. US: McGraw-Hill Medical; 2004.

9. Hawk C, Byrd L, Jansen RD, Long CR. Use of complementary healthcare practices among chiropractors in the United States: a survey. *Altern Ther Health Med.* 1999; 5:56-62.
10. Henderson CNR. The basis for spinal manipulation: Chiropractic perspective of indications and theory. *Journal of electromyography and kinesiology.* 2012; 22:632-642.
11. McHardy A, Chiro M, Hoskins W, Chiro M, Pollard H, Onley R et al. Chiropractic treatment of upper extremity conditions: a systematic review. *Journal of manipulative and physiological therapeutics.* 2008; 31(2):146-159.
12. Moore J. Chiropractic in America. The history of a medical alternative. Baltimore: Johns Hopkins Univ Pr; 1993.
13. Nelson CF, Lawrence DJ, Triano JJ, Bronfort G, Perle SM, Metz RD et al. Chiropractic as spine care: a model for the profession. *Chiropractic & osteopathy.* 2005; 13(9):1-17.
14. Nenova G, Mancheva P. Physiotherapy and chronic diseases. LAP LAMBERT Academic Publishing. 2016.
15. Palmer DD. The science of chiropractic. 2n ed. USA: Theclassics Us; 2013.
16. Pettman E. A history of manipulative therapy. *The journal of manual & manipulative therapy.* 2007; 15(3):165-174.
17. Vear H. Education and accreditation; a century of progress. In: Redwood D, ed. *Contemporary Chiropractic.* New York, NY: Churchill Livingstone; 1997:15-27.
18. William C. Meeker DC, Haldeman S. Chiropractic: A Profession at the crossroads of mainstream and alternative medicine. *Ann Intern Med.* 2002; 136:216-227.
19. World Health Organization. World health guidelines on basic training and safety in chiropractic. Switzerland: WHO Press; 2005.

Адрес за кореспонденция:

ас. Яни Шивачев

Университетски център по източна медицина

Медицински университет - Варна

Варна, бул. „Цар Освободител“ 84

e-mail: cim@mu-varna.bg